

SOCIAL AND RESPONSIBLE MANAGEMENT OF HUMAN CAPITAL FORMATION

Красівська Г. О., к.е.н.

Інститут демографії та соціальних досліджень

імені М.В. Птухи

Національної академії наук

м. Київ, Україна

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-107-7-13>

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Соціальна сфера є однією з наймасовіших сфер докладання праці, до якої входять три великі соціально-професійні групи: освітяни (8,4%), працівники охорони здоров'я та надання соціальних послуг (5,9%), працівники сфери культури та спорту, відпочинку та розваг (1,2%), що разом становить 15,4% всіх зайнятих станом на 2019 р. В сучасних умовах соціальна сфера має певні особливості розвитку, врахування яких є необхідним в удосконаленні соціального діалогу. До них належать:

– реалізація взаємодії відбувається в межах специфічної біпартистської моделі, в якій сторонами діалогу є профспілки працівників освіти, охорони здоров'я, культури та держава, яка безпосередньо є роботодавцем (за виключенням приватних комерційних закладів);

– необхідність підвищення кваліфікації шляхом навчання протягом всієї трудової діяльності, що обумовлює ненормовані трудові навантаження, які не обмежуються, наприклад, проведенням уроків вчителем, але й охоплюють здійснення підготовки до них;

– нові тенденції в освітньому процесі, що посилюють навантаження та вимоги до кваліфікації педагога: з одного боку – розширення варіативної частини навчальних програм, з іншого –

впровадження профільного навчання в старших класах, що вимагає перекваліфікації та спеціалізації одночасно;

– суперечність трудових відносин, яка проявляється у зростанні вимог до кваліфікації та творчого потенціалу працівників у зв'язку із зростанням інтелектуалізації праці, з одного боку, і оплата праці, яка не забезпечує належної оцінки таким здібностям – з іншого.

Відповідність між трудовими зусиллями, освітою і заробітною платою є необхідною основою для розвитку неконфліктного соціального діалогу. Його удосконалення тісно пов'язане з демократизацією відносин, структурними змінами у галузі, новими запитами, що забезпечують її розвиток в ринкових умовах та існуванням низки соціальних ризиків. Потреба адаптації установ соціальної сфери до функціонування в умовах розвитку громадянського суспільства обумовлює необхідність переходу до моделі громадсько-державного управління. Вона полягає у активізації участі професійних і громадських організацій за всіма аспектами діяльності, прогнозуванні розвитку закладів соціальної сфери, оцінюванні якості соціальних послуг, посиленні ролі органів місцевого самоврядування та створення чіткої і прозорої системи звітності органів управління перед громадськістю як головного споживача соціальних послуг.

На думку В. Грабовського, зміст державно-громадського управління складає діяльність його суб'єктів з інтеграції трьох напрямів роботи: демократизація діяльності органів державної влади й управління освітою; розвиток самоврядних асоціацій учасників освітньої діяльності (професійних асоціацій педагогів, органів учнівського й батьківського самоврядування всіх рівнів); створення та організація діяльності громадських органів управління освітою, де представлено всі верстви населення [1].

В цьому контексті основними напрямками удосконалення соціального діалогу у соціальній сфері є: розширення участі працівників в управлінні, забезпечення партнерської діяльності між керівником і працівниками, заохочення різних форм накопичення і передачі досвіду та знань, сприяння неформальному

об'єднанню працівників і таким чином делегування частини повноважень з метою сприяння самоврядуванню через самоорганізацію.

Розширення соціального діалогу у соціальній сфері шляхом розвитку самоврядних асоціацій учасників освітньої, культурної та медичної діяльності є необхідним етапом її розвитку, що передбачає участь організованих структур, які відображають інтереси соціальних груп у системах освіти, охорони здоров'я, культури. Це зокрема об'єднання роботодавців, творчі спілки, наукові установи, об'єднання учасників навчально-виховного процесу, забезпечення здоров'я населення та культурного розвитку. Наприклад в освіті: асоціації педагогів, керівників шкіл, батьків, учнів (органи учнівського й батьківського самоврядування, піклувальні ради, шкільні фонди), громадські організації.

Буде сприяти розвитку соціального діалогу у соціальній сфері удосконалення нормативно-правового середовища у напрямі спрощення створення та діяльності партисипативних структур тимчасового характеру (ініціативних груп, комісій, погоджувальних рад, конференцій, зборів); розробка системи оцінювання ефективності діяльності всіх структурних підрозділів закладів соціальної сфери; створення єдиного доступного інформаційного середовища в межах кожної галузі; розробка системи контролю та зворотного зв'язку громадськості та органів управління галузевий соціальної сфери; удосконалення взаємозв'язку в системах «освіта – наука – виробництво», «виробництво – охорона здоров'я», «освіта – охорона здоров'я», «культура – освіта»; інтеграція у міжнародний освітній, культурний простори, посилення міжнародного співробітництва в галузі охорони здоров'я.

Україна перейняла досвід європейських країн в яких функціонують Національні консультативні ради при міністерствах і запровадила інститут Громадських рад при органах виконавчої влади. Інституціоналізація розвитку соціального діалогу у країнах європейського союзу проявляється у мережі дорадчих та

консультаційних колективів, що функціонують на місцевому рівні [2, с. 266].

Одним з головних напрямів модернізації трудових відносин у соціальній сфері є розвиток неурядових організацій. Специфічними особливостями розвитку таких організацій в Україні є їх значна залежність від міжнародної і зарубіжної донорської допомоги та створення постфактум, заради розв'язання болючих проблем певних категорій громадян (батьків хворих дітей, інвалідів), або це правозахисні організації, різноманітні групи самовдосконалення, клуби за інтересами тощо [3]. Некомерційний сектор неактивний.

Необхідність участі некомерційних інститутів у розвитку соціальної сфери на всіх її рівнях функціонування, обумовлена виконанням ними соціальної функції. За кордоном некомерційні заклади разом з громадськими організаціями підключаються за допомогою депутатів до суспільного розподілу ресурсів, допомагаючи спрямовувати їх суттєву частину на соціальну сферу. Оскільки джерелами бюджету некомерційних організацій є не тільки урядові гроші, а й членські внески, добровільні пожертвування, гроші від підприємницької діяльності, вони забезпечують додаткове фінансування закладів соціальної сфери, сприяючи досягненню суспільно корисних цілей. Ефективною є діяльність некомерційних організацій у сприянні здоровому способу життя що забезпечує економію коштів, спрямованих на діагностику і лікування захворювань.

Паралельно з розвитком некомерційних організацій слід розвивати інститут громадської експертизи, як необхідний інструмент участі громади у прийнятті рішень щодо розвитку соціальної сфери на місцевому і державному рівнях. На сучасному етапі розвитку цього інституту громадську експертизу здійснюють окремі громадські організації, але їх результати мають інформаційний характер, що обумовлено недостатністю важелів впливу на виконавців державної політики у соціальній сфері.

Література:

1. Квятковський С. Тенденції змін в управлінні освітою у країнах Європейського Союзу. *Наукові праці: науково-методичний журнал*, 2008. Т. 28. Вип. 15. С. 8–12. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили.
2. Петрос О.М. Соціальний діалог у державному управлінні: європейський досвід та українські реалії : монографія. Київ : НАДУ, 2012. 304 с.
3. Сибіга І.І. Сутність та специфіка діяльності неурядових організацій у контексті взаємодії з державною владою (теоретичні аспекти). *Економіка та держава*. 2013. № 4. С. 126–128.